

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKÝCH KOMUNIT

Mgr. Veronika Königová

ŽIVOČÍCHY časť 2.

Vydavateľ:	Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11, 850 01 Bratislava
Autor UZ:	Mgr. Veronika Königová
Kontakt na autora UZ:	ZŠ Lok, Hlavná 10, veronika.konig@gmail.com
Názov:	ŽIVOČÍCHY cast 2.
Rok vytvorenia:	2014
Oponentský posudok vypracoval:	Mgr. Hilda Šelingerová
ISBN 978-80-565-0612-7	

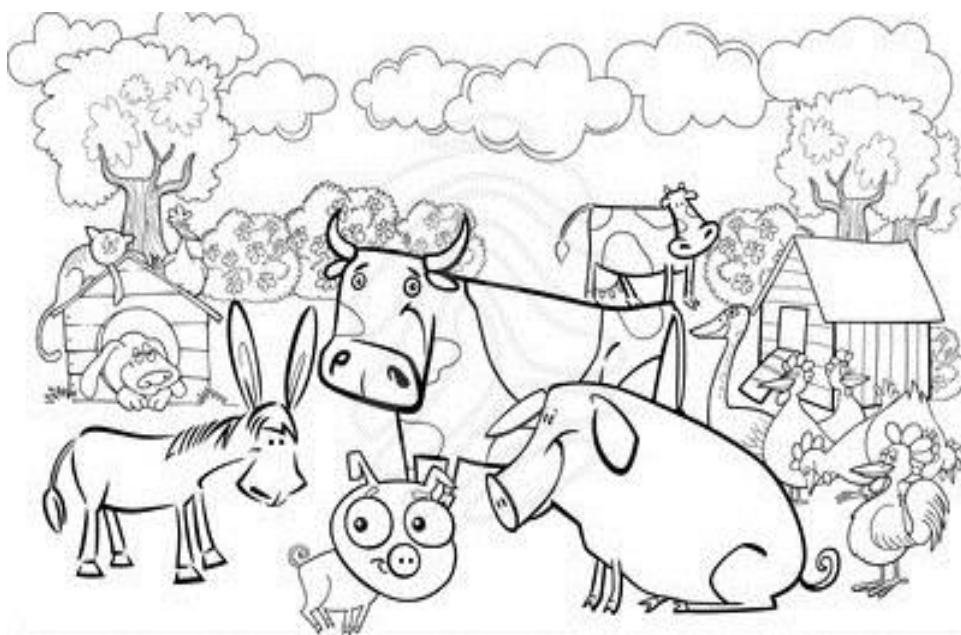
Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah:

Zvieratá vo voľnej prírode

Bažant a Jarabica	4.
Jeleň a Laň	5.
Srnec a Srna	6.
Divá sviňa	8.
Zajac poľný	9.
Líška a Lišiak	10.
Kuna	12.
Literatúra	13.

Bažant a Jarabica

Bažant divý

Kurovitý vták bažant má v našich lesoch a na poliach výborné podmienky. Ideálnymi miestami sú lužné lesy, najmä pozdĺž väčších riek, ale vyskytuje sa aj na lúkach. Bažant vyniká žravosťou, je zberateľom hmyzu, najviac škodlivého, ale chytá i mladé hraboše a myši, zbiera slimáky, živí sa lesnými plodmi, žerie aj obilie a občas aj hrozno. Bažant

je asi 80 – 90 cm dlhý aj so 40 cm dlhým chvostom a váži priemerne 1,2 – 1,8 kg. Rozpätie krídel bažanta je 75 – 80 cm. Jarabica je menšia, ľahšia a má menšie rozpätie krídel a nie je tak sfarbená ako kohút čiže bažant. Do hniezda znáša jarabica 8 – 18 vajec. Niekedy znesie do jedného hniezda vajíčka viac jarabíc.

Jarabica divá

Na vajíčkach sedí v apríli a v máji približne 24 – 26 dní. 4 týždne po vyliahnutí už bezpečne lietajú a samy si hľadajú potravu. Nepriateľmi bažanta sú okrem túlavých psov a mačiek iné šelmy a dravce ako napr. líška či lasica. Bažant a jarabica je u poľovníkov najčastejšie lovená poľovná zver.

Hniezdo jarabice

Jeleň a Laň

Dospelý jeleň

Dospelá laň v čriede

Jeleň obýva rozsiahle lesné oblasti od lužných po horské lesy. Žije spoločensky v čriedach, staré jelene oddelene od laní a mláďat. Ruja prebieha od konca augusta do októbra. Vtedy vytvárajú lane skupiny, ku ktorým sa pridávajú rujné jelene. Rujný jeleň si stráži svoju skupinu a snaží sa odohnať ostatné jelene, často dochádza k súbojom o skupinu laní. V tomto období hrá významnú

úlohu kvalita a veľkosť ich parožia – pokožkových útvaroch na hlave, ktoré môžu byť až 13 kg ťažké. Parohy každoročne obnovuje, zhadzuje ich v marci a nové mu dozrievajú v auguste. O obdobie ruje sa jelene ozývajú hlasným ručaním, skoro vôbec neprijímajú potravu a často sa váľajú v kališti. Samca nazývame jeleň samicu laň.

Laň je gravidná 33-34 týždňov a koncom mája začiatkom júna rodí jedno, vzácnne dve

mláďatá, ktoré dojčí až do jesene. V 2. roku života dosahujú pohlavnú dospelosť. Hlavnou potravou sú rôzne byliny, tráv, plody, semená a hľúzy, v zime konáriky a kultúrne plodiny. Aktivitu zvierat určuje najmä počasie a ročné obdobie.

Súboj jeleňov

Srna a Srnec

Dospelý srnec

Srnec je najmenším európskym predstaviteľom čeľade jeleňovitých. Má veľmi útlú, gracilnú stavbu tela, štíhle vysoké nohy a štíhly krk. V zadnej časti vyvýšené telo mu umožňuje dobre podliezať kroviská a lesný podrast. Srnce trávia deň zväčša dlhším odpočinkom prerušovaným pastvou. Hlavné fázy prijímania potravy sú najmä za súmraku a ráno. Závažným obdobím ročného cyklu je vrcholiace leto,

keď si srnce musia vytvárať rezervy na zimu.

Dostupnosť a kvalita potravy v tomto období je neraz rozhodujúcim predpokladom prežitia zimy. S ubúdaním zeleného krmiva sa aktivita srncov čoraz viac obmedzuje. Zimu trávia v maximálnom možnom pokoji v dobrom úkryte alebo na otvorenom poli. Tým

Dospelá srnka

znižujú svoj energetický vývoj v čase chudobnom na potravu. Srnce a srny sa správajú teritoriálne. Svoje

územie si značkujú výlučkami pachových žliaz. Samce to robia sekretom z čelovej žľazy otieraním parožia o kroviny a na iných nápadných miestach. Srnce sú veľmi náročné na potravu, snažia sa obmedziť príjem nepotrebného na minimum, vyhľadávajú teda vysoko výživné rastliny alebo výhonky. Srny vrhajú jedno až dve mláďatá. Asi po týždni už

Črieda srniek na poli

nasledujú matku a začínajú behať.

U nás je srnec najpočetnejším kopytníkom. Samca nazývame srnec samicu srnka. Srnčia zver sa rada pasie na rúbaniskách, kde nachádza rozmanitú

potravu. V potrave býva priedierčivá. V lete žije srnčia zver osamote a v zime sa združuje do menších čried. Srnčia ruja prebieha od júla do augusta a srny rodia v jarných mesiacoch najčastejšie 2 mláďatá. Zriedkavo 1 či 3. Váha dospelého srnca je okolo 14-18 kg, srna môže byť o niečo ľahšia. Srnce zhadzujú parôžky v októbri až novembri, pričom do jari im dorastú nové. Keď srnčia zver spozoruje nebezpečenstvo začne bakať (bakanie pripomína brechot psa).

Diviak

Dospelý diviak

Diviak je vlastne divé prasa. Má krátke a tenké nohy, telo pokryté tvrdými chlpmi-štetinami a predĺžený rypák. Vďaka veľkým nosným dierkam má výborný čuch. Kly používa v bitkách a súbojoch, ale aj na vyhrabávanie potravy spod zeme. Diviaky žijú v čriedach v lese. Staré samce žijú samotársky. V srsti diviaka sa držia blchy a červy.

Treba dobrý kúpeľ, aby sa týchto nepríjemných parazitov zbavil...vyvára sa v blate a poobtiera sa o strom. Samica diviaka môže v jednom vrhu porodiť 10 až 14 mláďat. Je to dobrá matka.

Starostlivo vychováva svoje mláďatá a odhodlane ich bráni. Rypákom diviak vyhladáva potravu, a to aj pod zemou. Jeho jedálny lístok pozostáva z hľúz, korenkov a žalud'ov.

Cecajúce prasiatka, mlade jedince su pásikave

Diviak celý deň odpočíva na ležovisku. Keď samica ide rodiť, ustelie si ležovisko z tenkých halúzok, suchej trávy a listov. Samec akéhokoľvek druhu diviaka sa nazýva kanec. Pohlavne nedospelý kanec sa nazýva

„kanček“. Vykastrovaný kanec je brav.

Diviak lesný býva dlhý 0,9 m až 1,8 m. Chvost má 15 - 30 cm. Hmotnosť spravidla 50-190 kg (samce) a 35-160 kg (samice), ale v niektorých oblastiach, napríklad v Karpatoch, majú samce aj 350kg.

Zajac poľný

Zajac poľný je druh zajaca a pôvodný druh zo severnej, centrálnej, západne Európy a západnej Ázie. Ako originálny druh sa dnes však vyskytuje napr. aj na území Južnej Ameriky alebo v Austrálii. Jeho prirodzeným biotopom sú otvorené krajiny, predovšetkým polia, lúky, okraje lesov, kde je vďaka svojmu hnedému sfarbeniu veľmi dobre maskovaný.

Zajac poľný dorastá do 50 – 70 cm a dosahuje hmotnosť medzi 2,5 – 6,5 kg. Je veľmi zdatným bežcom, behá bežne 40 km/hod v nebezpečenstve až 74 km/hod a dobre kľučkuje. Pretože má predné nohy oproti zadným krátke, je rýchlejší pri behu do kopca, ako dole. Má dlhé uši, na koncoch tmavé. Je žltohnedej až hnedosivej farby s krátkym čiernym chvostom s bielou špičkou a dlhými ušami. Každá

zajačica za rok odrodí 7 až 10 zajačikov. Mnoho z nich však uhynie, a tak za rok prežijú len 2 až 4. Je bylinožravý, cez leto požiera najmä rôzne byliny, zvyšky plodín po zbere, cez zimu

ohrýza aj konáre a na jar vyhladáva aj mladé púčiky. Svoje územie si značkuje sekrétom. Medzi jeho prirodzených predátorov patrí najmä orol a mäsožravé dravce, napr. líška alebo vlk.

Líška

Špicatý ňufák a uši, krásny huňatý chvost, šikmé oči a kradmý úsmev to je líška. Líšky pripomínajú menšieho psa s končistým piskom. Najväčším druhom je Líška hrdzavá. Líška hrdzavá má typickú hrdzavú srst'. Prsty na predných a zadných končatinách sú tmavšie. Papuľa je špicatá. Má

podlhovastú lebku a má ju mierne sploštenú. Hlava ušami dodáva líškej tvári typický vzhľad. Dlhý a huňatý chvost má tmavo alebo svetlo sfarbenú špičku. Možno ich považovať za najprispôsobivejšie psovité šelmy. Líška žije v lese, kde sa nachádza aj jej nora, ale aj vo vidieckej krajine a na okrajoch miest. Noru väčšinou zaberie inému zvierat'u často jazvecovi alebo si ju sama vyhrabe. Nora pozostáva z hlavnej nory a z únikových chodieb, ktoré umožnia rýchle vbehnutie alebo vybehnutie. Líška hrdzavá je na život nočného lovca skvele

Dospelá líška

vybavená. Jej oči sú špeciálne usposobené na videnie v tme. Líška hrdzavá je aktívna predovšetkým za súmraku a v noci. Líška sa pravdepodobne živí našimi odpadkami. Líšky sa často v noci pohybujú po poliach alebo pozdĺž zarastenej železničnej trate, ale aj obydlí či neohraničených záhrad kde nachádzajú zvyšky potravy, alebo hydinu. Líške niekedy pomáha

s odchovom mláďat jej sestra, ktorá sama práve mláďatá nemá, alebo niektorá z jej najstarších dcér. Tieto tety tak zbierajú veľmi cenné skúsenosti pre odchov vlastných mláďat v budúcom roku. Krátko pred pôrodom má samec alebo samce – (niekedy žijú dva samce pohromade s jednou samicou) – zakázaný vstup do nory. Po narodení mláďat ho však čaká neľahká úloha – zásobovať celú rodinu potravou. Líšťaťá sa rodia drobučké. Pohlavná dospelosť: v 10 mesiaci. Obdobie rozmnožovania: január. Počet vrhov: jeden ročne. Dĺžka gravidity: 53 – 63 dní. Počet mláďat: spravidla 4 – 5. Vážia asi 100 g a nebývajú väčšie ako myš. Sú slepé a úplne závislé od svojej matky. Líška je jedným z najčastejších prenášačom

Malé šteniatka líšky hrdzavej

Kuna lesná

Kuna lesná je asi 55 centimetrov dlhá s chvostom asi 30 centimetrov, jej kožušok je zvrchu tmavohnedý a plavý, čelo je svetlohnedé, boky a brucho žltkasté. Nohy sú čiernohnedé, chvost tmavohnedý. Pod ušami sa tiahne úzky, tmavohnedý pruh. Medzi zadnými nohami je červenkasto-žltá, hnedo

lemovaná škvrna, ktorá sa často rozširuje špinavo-žltým pruhom až ku hrdlu. V zime je celkové sfarbenie kuny tmavšie ako v lete. Samička má chrbát svetlejší ako samec a škvrnu menej zreteľnú. Lesná kuna obýva listnaté i ihličnaté lesy a vyskytuje sa tým častejšie, čím sú lesy osamelejšie, hustejšie a temnejšie. Je pravým obyvateľom stromov. Ako obydlie jej slúžia dutiny stromov. Kuna plieni hlodavcov, ale aj vtáacie hniezda i v záhradách. Vyhľadáva úle, z ktorých konzumuje med, sledí po ovocí, pochutnáva si na hruškách, čerešniach, a slivkách. Kožušina kuny lesnej je však z našich kožušín najcennejšia.

Najkrajšie kožušiny pochádzajú z Nórska a Škótska. Nasledujú podľa kvality kožušiny z Talianska, Švédska, severného Nemecka, ale aj z Česka a Slovenska. Kožušina z kuny sa cení vysoko nielen pre krásu, ale aj pre ľahkosť. Párenie prebieha v lete od júla do augusta ale zárodok zostáva v latentnom štádiu. Gravidita trvá 9 mesiacov a samička kotí v marci 2 až 6 mladých kún.

Literatúra:

<http://referaty.aktuality.sk/jelen-lesny/referat-24350>

<http://referaty.atlas.sk/prirodne-vedy/biologia-a-geologia/14408/srnec-lesny>

<http://referaty.aktuality.sk/srnec-lesny/referat-19622>

<http://referaty.aktuality.sk/diviak/referat-24832>

http://sk.wikipedia.org/wiki/Diviak_lesn%C3%BD

http://sk.wikipedia.org/wiki/Zajac_po%C4%BEn%C3%BD

<http://referaty.aktuality.sk/liska-hrdzava/referat-4423>

<http://polovnictvo.pluska.sk/polovnictvo-a-rybarstvo/polovnik/zver/2009/kuvik-obycajny-placlivy.html>